

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

Vzpomínky na starý Krumlov

Náměstí TGM v Moravském Krumlově před II. světovou válkou

Ze vzpomínek Věry Fialové:

Moravský Krumlov - na pohled milé město - zajímavé svými starobylými „šancemi“. Obklopeno do prstence kopcí - Křížákem a Floriánkem. Náměstí je jako naservírováno na podnose. A řeka? Točí se téměř do kruhu kolem městského jádra.

Starý Krumlov měl kouzlo města s týdenními trhy a dvěma výročními - na jaře - ale hlavně ten martinský - to byl ten pravý jarmark! Prodávali tam výborné koňské párky a turecký med s mandlemi. Těžko se píše, když se mezi řádky nemůže vpašovat celá atmosféra života na krumlovském náměstí a okolí. Ta vůně, denně jiná, ty zvuky, brebentění, promenádní koncerty a spousta milých známých i méně milých, ale typických figurek, které sem neodmyslitelně patří...

Cestou od Vašáků, kde jsem bydlela, denně jsem potkávala místního pana holiče Svobodu „schöne Pepiho“, s „párpintou“ přes knír, aby nedělal hanbu svému řemeslu. Vysekl mi poklonu, i když jsem nepatřila mezi jeho časté zákaznice.

Na růžku hospoda „U pánbička“ se svými štamgasty, uzenářství s nádherně vonícím názevem s velejemným a velelevným „tlustým ze šunky“... Nejraději

Ulice Palackého byla nálety zcela zničena

jsem měla Fricínka - poštovního konička. Vozíval poštu z Dukovan se starým pošťákem panem Bartůnkem. Pošta tehdy byla vedle klášterního kostela Svatého Bartoloměje. Fricínek stál s modrou archou čelem k náměstí, zadní dveře archy byly otevřené a pošťáci vykládali i nakládali balíky a pytle... Jakmile mě Fricínek spatřil vyjít od okresního úřadu, rozběhl se mi naproti a ve se se mi měkkou hubou lovil z dla-

pane Bartůnku“. „Jó nemůžete, nemůžete - a co ten rohlík? Vy mně ho zmlsáte - nebude chtít ani voves“ smál se pan Bartůnek. - Škoda jich obou. Fricínek měl tragickou smrt. Kus zdíva chatrného zámeckého tunelu spadl právě, když projížděl. Fricínka museli zastřelit a pan Bartůnek si dlouho léčil zlomeninu.

Pracovala jsem před válkou na sekretariátu agrární strany, která sídlila ve vile pana doktora

Ulice Zámecká po bombardování, pohled k náměstí TGM

ni rohlík od snídaně, nebo kostku cukru. Pošťáci láterili, sbírali po cestě rozházené balíky... marně jsem drmolila „Já za to nemůžu

Silbersteina. Ale my jsme všichni v Krumlově říkali „U Kačí Štajnerové“, protože majitelka domu byla ze známé židovské rodiny obilních magnátů Steinerů. Vedle sekretariátu jsme měli synagogu, odkud se v době židovských svátků linuly pro naše uši příšerné skřeky a úpění. Můj šéf byl pan tajemník Rauš, bydlel v téže domě v podkroví. V práci se mi líbilo, uvědomovala jsem si, že jsem šťastná. Má práce se líbila i nadřizeným v Praze - dostala jsem přidáno - co může kalit mé štěstí, mou spokojenost?

Zatím se na tom horlivě pracovalo. Chodily k nám z ústředí bulletiny, že prý „Rusko je obr - železný kolos na hliněných nohou!“ Krumlovský Deutsches-haus začal žít intenzivním společenským životem. Židé postávali v ustaraných hloučcích - Glücks-

mannovi, Tandlerovi, pan Corfu, holič pan Lokay, Lustigovi ... Co se bude dít? Krumlovští Němci se objevovali v bílých punčochách (bílé punčochy byly projevem souhlasu s myšlenkou sjednocení všech Němců v jedné říši). I exkluzivní Meda Mühlbeková teď chodila v dirndlu ... Pan Vašák, bývalý legionář prorokoval: „Slečno, semele se něco, semele, ale nebude to trvat dlouho...“ Všichni, kdo uvěřili v možnost války, věřili i tomu, že je dnes takový pokrok ve zbraních, že to udělá „BLIK!“ a bude po všem!

Události dostávaly obrátky. Lord Runciman se svou tragickou misí, Neville Chamberlein se svým deštníkem, Berchtesgaden, Mnichov, Hitler, zrádní spojenci - nůž v zádech! Sudety! Henlein řádil jak tajfun. Přišla mobilizace, narukoval i pan tajemník, zůstala jsem v rušných dnech sama.

Opevněná země s odhodlaným vojskem na hranicích se musela na základě mnichovské zrady vzdát a zachránit prý tak světový mír!!! Jak od německé myši ohlodaný obrys nové mapy naší republiky nám všem do krve zraňoval srdce. Padly první životy v zoufalství a hanbě ze zrady tak zvaných spojenců. Svět se měnil každou hodinu. Před očima nám mijely události, o jakých se nám nikdy ani nezdálo. Koupila jsem několik mapek okresů Krumlov-Hrotovice a začala zakreslovat zabrané území... Koho by bylo napadlo, že Moravský Krumlov také padne do Raichu! Německá menšina v čele s advokátem JUDr. Grohschmiedem si vybojovala odtržení města od českého státu! To bylo k neuvěření! Kdo nechtěl náležet k Hitlerově říši, musel se vystěhovat. Měl na to dva dny!

Krumlovské náměstí bylo 8. října 1938 plné kufřů, uzlů, balíků, beden, plačících lidí. Žebříňáky, káry, kočárky, kola, všecko naložené a ověšené nejnějším narychlo sbaleným majetčkem překotně ujížděly do vnitrozemí. Zbylo ho stejně tak málo!

Konec života malého městečka, konec idylickým koncertům při promenádě na náměstí, konec mileneckým večerům na Štřelnici. Už jsem nepřijedeme lizat turecký med o martinském jarmare. Už nebudeme posedávat pod staletými lipami u kašny se svatým Floriánkem, hasicím požár. Ach, proč nestačí to jeho vědýrko na uhašení tohoto požáru?

Zařídila jsem u pana Kohoutka z Dubňan přestěhování našeho sekretariátu a za dohledu nařikající Kačí Štajnerové jsme z podkroví sbalili i svršky páně šefovy. Ten ještě nepřišel z hranic. Ti, kteří se vraceli, vlekli smutně svoji výstroj a plakali - bezmocí, zoufalstvím. Pak jsem vyhledala naši partu. Loučili jsme se navzájem. Kluci už neměli čas postávat „U pánbička“. Válka ještě nebyla, ale my jsme si slibovali: Děcka, víte co? Za 14 dní po válce na náměstí u kašny pod lipama na lavičce, jako vždycky ano? Platí! „S ru-

Most u mlýna byl roztržen leteckou pumou

movýma pralinkama“, smál se mé slabostí Eda. Loučili jsme se se smíšenými pocity. Kdybychom byli jen tušíli hrůzy, které se sesypaly jako krupobití na každého z nás! Od Edy jsem už nikdy nedostala rumové pralinky. Zmizely z trhu na dlouhá léta, současně s důležitějšími potravinami...

Koncem války jsme přespávali ve sklepech a krytech. Postupem Rudé armády se všechno zlo rozběsnilo a rozpoutalo mnohonásobně. Vše se nedá vypovědět. Poraněná šelma sekala drápem

la. „Lidi! Vždyť to nebyl Němec! To byl nějaký kozák, nebo co! Už jsou tady a já jsem ho ani nepřivítala! Honem k silnici!“ Ale nebylo třeba. Jako povodeň, jako mohutná záplava se valí a rozlévá po všech cestách i cestičkách. Silnice nestačí. Auta, tanky, vozy, jezdcí na koních. Slavně, nebojácně, majestátně.

I na cestě nahoře za naší zahradou proudí vozy. Urvala jsem kus šefíkového keře pod oknem, popadla Ivanku a vzhůru na kopec! Tam se právě zastavily koňské

Hostinec „U pánbička“ na náměstí TGM

kolem sebe a v posledních dnech války zmařila spoustu životů. Moje dceruška, která se ještě stačila narodit do kusu války se učila první slova. Uměla říct: „Éla eti a Beno!“ = Éra letí na Brno. Nebo „Bát! Ece ena bomba padla!“ „Budem pinkat e klepse“, tj. Budem spinkat ve sklepe. Kéž by už nikdy...

V dubnu krumlovští Němci zapálili skladiště vojenské výstroje a výzbroje v budovách cukrovaru a zámku. Filcové boty, prošívané bundy, helmy - nedá se vypočíst, co všechno mělo shořet. Z okolních vsí se lidé rozjeli „zachraňovat“. Dým požárů, výbuchy, úprk Němců. Německá armáda úplně ucpala ústupové cesty... V pondělí 7. května od časného rána do pozdního večera a pak celou noc hřměly roje sovětských letadel, které shazovaly pumy na Moravský Krumlov a Miroslav. Nejstrašnější noc byla ze 7. na 8. května. Zbytky prchající německé armády se snažily co nejrychleji dostat co nejdál od blížící se Rudé armády...

Naráz bylo ticho. Bylo teplé ráno. V noci trochu sprchlo a tak stoupala pára nad loukou, voněly šefíky naplno rozkvetlé. Vylézalo se z podzemí, co nastane teď? Co bude dál? Vyšla jsem k pumpě pro vodu a slyším jakýsi dusot. Kůň i s jezdcem jedním skokem přelítli plůtek a zastavili u mne. Kůň pije z našeho bílého kýblu a zase - trysk pryč! Jako ve snu. Teprve teď jsem se vzpamatova-

potahy s malými vozíky. Vousatý, rozesmátý chlapík v uniformě si zasunul šefíkový keř do bedněni vozu, zvedl vysoko moji dcerku a - „Kak ty, d'vočka?“ - „To je Ivana“, povídám... „A já Iván“ - směje se Rus, sáhne za sebe a už sype Ivě do zástěrky krystalový cukr - plno, plno. Ale hned se loučí - „Na Prahu!“ ukazuje směr a mává nám. Mravenci na kopci dostali také nadílku. Ivance překypěl sladký náklad. - Celá vesnice byla vzhůru, celý den se jávalo. Až do půli května přejížděla vojska.

Pošta zahájila provoz až 24. května. Začaly chodit listky: „Přežili jsme - jak vy?“ Přišly dopisy i ze zahraničí. Těžko se probouzele, protože právě začaly vycházet v plné míře nájevo všechny hrůzy. Zjišťovala se šílená statistická čísla mrtvých, nezvestných, raněných ... Nechájala jsem, že toto vše se opravdu stalo v našem pokrokovém dvacátém století!

... A Moravský Krumlov, kde máme sraz 14 dní po válce? Šla jsem tam. Jen jedině lípě nad zasypanou kašnou na jediné větvi rozkvetlo pár zlatých vonných kvítků... Kolem dokola sutiny. Krumlovské náměstí i s Vašakovým domem bylo sesypané na hromadě... Těžko najít místo na pár kroků... Na rumišti se už pracuje. Odvází se blízko - sype se vedle zámku. Vznikla tam nová silnice - to se ví, dalo to práce...

Nikdo z party se tam nevrátil. A pomalu se sem stěhovali noví lidé.